

Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація: Розглянуто окремі аспекти міжнародної співпраці у запобіганні та протидії злочинності, основні форми такої співпраці та правову основу її здійснення.

Ключові слова: запобігання злочинності; протидія злочинності; форми міжнародної співпраці у запобіганні та протидії злочинності.

Summary: Some aspects of international cooperation in preventing and countering crime, the main forms of such cooperation and the legal basis for its implementation are considered.

Keywords: crime prevention; combating crime; forms of international cooperation in preventing and countering crime.

Характерною особливістю сучасної злочинності є широке використання нею міжнародних зв'язків. Через проблему глобалізації держави змушені докладати спільних зусиль, здійснювати постійну міжнародну співпрацю у запобіганні та протидії злочинності.

Саме міжнародна співпраця на даний час є специфічною діяльністю держав та інших учасників міжнародного спілкування у сфері запобігання злочинності, поведження з правопорушниками. Можна виділити дві основні форми такої співпраці:

по-перше, співпраця у межах міжнародних органів та організацій, в тому числі неурядових;

по-друге, співпраця на підставі міжнародних угод.

У зв'язку з цим робота із запобігання злочинності здійснюється не лише на підставі вітчизняного законодавства, а й чинних міжнародних документів, положення яких Україна має дотримуватись відповідно до загальноприйнятих принципів і норм міжнародного права. Так, згідно з ч. 1 ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1].

До документів у сфері запобігання та протидії злочинності відносяться міжнародні багатосторонні пакти і конвенції, прийняті Організацією Об'єднаних Націй (далі – ООН). Саме ООН стала центром координації діяльності держав та міжнародних організацій у запобіганні злочинності. ООН встановлює єдині стандарти та норми, приймає міжнародні документи, які стосуються питань заборони окремих злочинів, запобігання, переслідування й покарання за їх вчинення, поведження з правопорушниками.

Так, у межах ООН розроблені та прийняті:

- Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами 1949 р.;
- Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства 1956 р.;
- Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р.;
- Конвенція про злочини і деякі інші акти, вчинені на борту повітряного судна 1963 р.;
- Гаазька конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 р.;
- Конвенція про психотропні речовини 1971 р.;
- Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р.;
- Конвенція про боротьбу з захопленням заручників 1979 р.;
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.;
- Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок 1979 р.;
- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р.;
- Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.;
- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 р.;
- Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців 1989 р.;
- Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та багато інших документів.

У згаданих міжнародних конвенціях регулюються також питання видачі злочинців, взаємної юридичної допомоги в розслідуванні таких злочинів та інші форми і напрями співпраці держав.

Крім того, відповідні документи з питань запобігання та протидії злочинності приймаються в межах діяльності Ради Європи. Наприклад, Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 р., Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р., Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 р. Зазначені документи ратифіковано Україною, окрім – з заявами.

Звернемо увагу на Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з

цими явищами (Стамбульська конвенція), яка була укладена ще в 2011 р. та набула чинності з 1 серпня 2014 р. Стамбульська конвенція звертає увагу на питання гендерної рівності та наголошує, що обов'язком кожної демократичної європейської держави є повністю викоринити насильство у всіх його формах, а також створити систему запобігання насильству над жінками та належного покарання винних [2]. Україна нарешті у 2022 році ратифікувала зазначений документ, заявивши зокрема, що відповідно до пункту 3 статті 62 Конвенція є правовою підставою для співробітництва з питань надання взаємної правової допомоги в кримінальних справах, екстрадиції або виконання судових рішень у цивільних або кримінальних справах у разі надходження запиту від держави – учасниці Конвенції, з якою Україна не має договору про надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах, екстрадицію або виконання судових рішень у цивільних або кримінальних справах [3].

Крім багатосторонніх документів, держави можуть укладати двосторонні договори з питань співпраці, наприклад, про взаємну правову допомогу.

Підсумовуючи викладене зазначимо, стрімке зростання злочинності та її глобалізація у сучасному світі вимагає застосування різноманітних заходів запобігання та протидії їй. У цьому напрямку продовжує вдосконалюватися міжнародна правова база щодо заборони, запобігання і протидії міжнародним злочинам та злочинам міжнародного характеру. Документи, що будуть прийняті у майбутньому, повинні максимально уніфікувати й узагальнити досвід діяльності державних, у тому числі правоохоронних, органів різних країн, закріпити основні напрями міжнародної співпраці у цій сфері. Держави і в подальшому мають узгоджувати порядок обміну інформацією про такі злочини та злочинців, здійснювати підготовку спеціалістів з питань запобігання і протидії таким суспільно небезпечним діянням. В Україні також потрібно продовжувати практику приведення вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 трав. 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

3. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон від 20 черв. 2022 р. № 2319-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#n2>.